

**ՊԱՐԶՎԱԾՔԻ ԸՄԲՈՆՈՒՄԸ ԵՎ ՆՐԱ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆ ԻԲՐԵՎ ԿՐՏՍԵՐ
ԳՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱՅԱՑՔԻ ԸՆԴԱՅՆՄԱՆ ԵՎ ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԻ
ՀԱՐՍԱՑՑՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ԳՈՐԾՈՆ**

Վ. Ա. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ԳԴՀ դասախոս

Կրտսեր դպրոցում լեզվական ցանկացած միավորի ուսուցման նպատակը նախ սովորողների շրջանում գիտելիքի սերմանումն է, ապա նրա ամրապնդումը, որն էլ իր հերթին ապահովում է լեզվի հնարավորինս տեղին և անթերի գործածությունը: Այն է՝ լեզվական միավորների ճիշտ համադրմամբ սեղմ և բովանդակալից կապակցված խոսք կառուցելու և այն առօրյայում կիրառելու կարողության ձևավորում: Այդ առումով անժխտելի է մայրենի լեզվի տարրական ուսուցման դասընթացի ծանրակշիռ դերը: «Մայրենի լեզվի տարրական դասընթացի հիմնական նպատակներից մեկն էլ տվյալ ժողովրդի գրական կենդանի լեզվի ուսուցումն է, աշակերտի մեջ խոսքի կուլտուրայի մշակումն ու զարգացումը, այլապես չի կարող լինել լիարժեք կրթություն կամ դաստիարակություն» [16, 403]:

Կրտսեր դպրոցականի խոսքի զարգացման գործում կարևորվում է լեզվի դարձվածային միավորների ուսուցումը՝ դրանք դիտելով նախ և առաջ իբրև կրտսեր դպրոցականի աշխարհընկալման, մտահորիզոնի ընդլայնման և բառապաշարի հարստացման միջոցներ:

Դարձվածքի ըմբռնման, ինչպես նաև սահմանման վերաբերյալ լեզվաբանության մեջ առկա են բազմաթիվ բնորոշումներ և սահմանումներ: Պ. Բեդիրյանը, օրինակ, գրում է, որ «դարձվածքը բառերի կայուն, պատրաստի վերարտադրելի կապակցություն է, ուր բաղադրիչ բառերի ինքնուրույնությունը ձևական է, շարահյուսական կապը՝ մթազնաձ» [1, 5]: Մեկ այլ բնորոշմամբ՝ «Դարձվածքը կառուցվածքով երկու և ավելի բառերի կայուն, իմաստով ամբողջական, վերաիմաստավորված այնպիսի կապակցություն է, որ խոսքում վերարտադրվում է իբրև լեզվական պատրաստի միավոր» [14, 335]:

Լ. Եզեկյանը գրում է, որ դարձվածքը երկու և ավելի բառերի այնպիսի կայուն, պատրաստի բառակապակցություն է, որի բաղադրիչները վերաիմաստավորված են, այսինքն՝ դարձվածքի բաղադրիչներից յուրաքանչյուրն այդ կապակցության մեջ չի պահպանում իր բառարանային բուն իմաստը և ձեռք է

բերում նոր նշանակություն, ուրեմն և՛ տվյալ դարձվածքի արտահայտած իմաստը այդ բաղադրիչների մեխանիկական գումարը չէ [6, 197]:

Վերջին շրջանի լեզվաբանական գրականության մեջ երևույթն ավելի սեղմ բնորոշմամբ է ներկայացվում, ինչպես. «Դարձվածքը փոխաբերության վրա հիմնված կայուն բառակապակցություն է» [9, 114]:

Լ. Խաչատրյանի մեկնաբանությամբ «դարձվածքները կայուն կապակցություններ են, պատրաստի, վերարտադրելի կառույցներ՝ բառերի փոխաբերական իմաստներով, որոնց բաղադրիչների շարահյուսական կապը հաճախ մթազնաժամ է լինում» [8, 179]:

Դժվար չէ նկատել, որ ըստ էության վերոբերյալ սահմանումները բովանդակային առումով գրեթե չեն տարբերվում: Թերևս տարբերությունը պայմանավորված է ձևակերպումներով, հոմանիշ բառերի յուրովի ընտրությամբ: Լեզվաբանության մեջ, անշուշտ, կարևորվում է նաև դարձվածքների ոճական արժեքը: Դրանք դիտվում են իբրև լեզվի պատկերավորման միջոցներ, որոնք խոսքին հաղորդում են պատկերավորություն, հուզական երանգավորում, միաժամանակ նպաստում խոսքի սեղմությանն ու հակիրճությանը [6, 196]:

Անդրադառնալով տարրական դասարաններում դարձվածքների ուսուցման խնդրին՝ նշենք, որ դպրոցական դասագրքերում դարձվածքները ներկայացվում են իբրև կայուն բառակապակցություններ, որոնք «պատրաստի մտցվում են խոսքի մեջ, ոչ թե ստեղծվում են խոսելու պահին [4, 111]»: Նույն տեղում բերվում են հետևյալ օրինակները՝ *ծայնը գլուխը գցել* «գոռգոռալ», *գլխի ընկնել* «հասկանալ», *սիրտ առնել* «համարձակվել» և այլն: Նշվում է նաև, որ դարձվածքներն աշխույժ ու դիպուկ են դարձնում խոսքը: Պետք է նկատել, որ դարձվածքները բավարար չափով ներկայացված են տարրական դասարանների գործող դասագրքերում: Սակայն դրանց բնորոշումն ու սահմանումը տրվում է միայն 4-րդ դասարանում:

Մեթոդական գրականության մեջ, անշուշտ, կարևորվում է դարձվածաբանական միավորների ուսուցումը տարրական դասարաններում: Կարևորելով նշված միավորների դերը խոսքի զարգացման և հարստացման գործում՝ Ջ. Գյուլամիրյանը միաժամանակ իրավացիորեն նշում է, որ տարրական դասարանների մայրենիի դասագրքերում ընդգրկված դարձվածքներն ամպաման պետք է բացատրվեն [3, 304]:

Կարծում ենք, որ իսկապես մեծ աշխատանք պետք է կատարվի դասարանում՝ ուսուցչի անմիջական մասնակցությամբ: Այդ առումով ունենք մի քանի նկատառումներ:

Դպրոցական դասընթացում պետք է ուշադրություն դարձնել լեզվական միավորի սահմանմանն ու անվանմանը: Քանզի ինչպես լեզվաբանական գրականության մեջ, այնպես էլ դասագրքերում, այս հարցում կարծես թե միօրինակություն չկա: Որոշ դասագրքերում դրանք հանդես են գալիս *դարձված*, իսկ որոշ դասագրքերում էլ՝ *դարձվածք* կամ *դարձվածային միավոր* անվանումներով: Սա, անշուշտ, պայմանավորված է լեզվաբանական տարբեր մոտեցումներով: Այսպես՝ Ա. Սուքիասյանը և Ս. Գալստյանը «Հայոց լեզվի դարձվածաբանական բառարանում» (Ե., 1975) գործածում են *դարձված* եզրույթը, թեև ավելի ուշ Ա. Սուքիասյանը «Ժամանակակից հայոց լեզու» (Ե., 1989) գրքում գործածում է *դարձվածք* տարբերակը:

Վերջին շրջանի լեզվաբանության մեջ առավել հաճախ գործածվում է *դարձվածք* եզրույթը, որին իբրև հոմանիշներ գործածվում են *դարձվածային միավոր*, *իդիոմատիկ արտահայտություն* կապակցությունները: Մինչդեռ *դարձվածք* և *դարձված* բառերի դեպքում հոմանիշությունը ճիշտ չէ, կարծում ենք: Դպրոցական դասագրքերում, առավել ևս տարրական դասարաններում լեզվաբանական եզրույթների զուգաձև գործածությունները պետք է բացառել: Ուսումնասիրվող միավորի պարագայում դա շփոթությունների առիթ է դառնում, մասնավոր երբ հետազայում՝ միջին և բարձր դասարաններում, աշակերտն սկսում է *դերբայական դարձվածի* ուսումնասիրությունը: Ուստի ավելորդ մոլորություններից նրան ազատելու համար նպատակահարմար է բացառապես գործածել *դարձվածք* եզրույթը: Այստեղ պետք է հաշվի առնել նաև տարիքային առանձնահատկություններով պայմանավորված այն փաստը, որ երեխան վաղ հասակում ավելի ընկալունակ է և տպավորվող:

Երկրորդ կարևոր հանգամանքը դարձվածքների ընտրության հարցն է: Անշուշտ, դրանք հիմնականում դուրս են բերվում այն բնագրերից և ընթերցանության նյութերից, որոնք հրամցվում են դպրոցականներին դասագրքերի և լրացուցիչ ընթերցանության գրքերի, հարցարանների միջոցով, որոնց պակասն այսօր հաճելիորեն չի զգացվում: Սակայն դրանցից շատերը, որքան էլ բացատրվեն և մեկնաբանվեն, սովորողների համար հաճախ դժվարընկալելի են և չիիշվող: Ուստի զուգահեռաբար պետք է ներկայացվեն նաև այնպիսի օրինակներ, որոնք նախ հեշտությամբ կընկալվեն և կմտապահվեն, մյուս կողմից էլ երեխային կմղեն ընթերցանության և ընտրովի նյութի կարդալուն: Այս գործում, անշուշտ, մեծ է դասավանդող ուսուցչի դերը:

«**Դարձվածք**» թեման անցնելիս ուսուցիչն ինքը պետք է ընտրի համապատասխան օրինակներ՝ ելնելով դասարանի ընդհանուր հետաքրքրություններից, տարիքային առանձնահատկություններից և հնարավորություններից:

Այսպես՝ **Քաջ Նազար** բառակապակցության օրինակով երեխային շատ ավելի հեշտ կլինի բացատրել լեզվական նշված միավորը, ներկայացնել, որ այն ամենից առաջ բառակապակցություն է, որը բառացի, ուղիղ իմաստով նշանակում է «քաջ, արի Նազար», սակայն հերոսի հայտնի «արժանիքներով» պայմանավորված՝ այն իբրև պատրաստի միավոր գործածվում է «վախկոտ մարդ» փոխաբերական իմաստով և չի բխում **քաջ** և **Նազար** բաղադրիչների իմաստների մեխանիկական գումարից: Անշուշտ, անհրաժեշտություն կառաջանա ընթերցելու կամ վերընթերցելու համաձայն հեքիաթը, որը կտպավորվի երեխայի հիշողության մեջ և, կարծում ենք, այլևս չփոթություն չի առաջացնի դարձվածքի ըմբռնման հարցում: Դրանից հետո մյուս օրինակների հարցը շատ ավելի հեշտությամբ կլուծվի: Այլ կերպ ասած՝ մյուսը մատուցելիս ցանկալի է բերել այնպիսի օրինակներ, որոնք ունեն իրենց հետաքրքրաշարժ պատմությունը և կմղեն աշակերտին դեպի ընթերցանություն, դեպի հեքիաթների կախարդական աշխարհ՝ դրանով իսկ նպաստելով նրա աշխարհայացքի ընդլայնմանն ու բառապաշարի զարգացմանը: Քանզի «խոսքի զարգացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքներն անհնար է պատկերացնել առանց ընթերցանության, քանի որ ընթերցանությունը մտածողության և մտավոր զարգացման ակունքներից մեկն է» [7, 28]:

Նույն հաջողությամբ կարելի է ներկայացնել **ծախորդ Փանոս** «անհաջողակ մարդ», **աքիլլեսյան գարշապար** «թույլ, խոցելի տեղ» և մամանտիպ այլ դարձվածքներ ժողովրդական բանահյուսությունից, դիցաբանությունից, հեքիաթներից և այլ աղբյուրներից: Ուշադրություն պետք է դարձնել նաև դրանց ուղղագրական առանձնահատկություններին (խոսքն այս դեպքում բաղադրյալ հատուկ անուններին է վերաբերում): Անհրաժեշտ է պարզաբանել դարձվածքների առաջացման աղբյուրները՝ դրանք զուգորդելով համապատասխան ընթերցումների, նկարազարդ պատառների ցուցադրման հետ:

Նմանատիպ աշխատանքները կրտսեր դպրոցականին կնախապատրաստեն դարձվածքի հետագա ուսումնասիրություններին, որոնք արվում են միջին դասարաններում: Այսպես՝ «Մայրենի - 6» դասագրքում նշվում է, որ «շատ դարձվածքներ առաջացել են գրական տարբեր ստեղծագործություններից», և բերվում են մի շարք օրինակներ, ինչպես՝ **քաջ Նազարի բախտն ունենալ** «պատահաբար կամ հանգամանքների բերումով հաջողության հասնել», **կոտրած տաշտակի առաջ կանգնել** «նախկին թշվառ վիճակի մեջ հայտնվել»

և այլն [5, 78-79]: Իսկ բերված վարժություններից մեկում պահանջվում է գտնել *անբան Դուռի, քաջ Նազար, ծախտող Փանոս, շուն ու կատու դառնալ* և այլ դարձվածքների առաջացման աղբյուրները [5, 81]:

Այլ կերպ ասած՝ նշված լեզվական իրողությունը բացատրելիս պետք է ընտրել երեխային հետաքրքրող օրինակներ: Այլապես նույնը դժվար է անել, ասենք, *գլխի ընկնել, աշխարհով մեկ լինել, գլխից մեծ գործ բռնել* և այլ դարձվածքների օրինակով: Նյութն ամրապնդելու գործում մեծապես կօգնի նաև երեխաների կողմից փոքրիկ կապակցված խոսք կազմելը, որի համար իբրև վերնագիր կգործածվեն տարբեր դարձվածքներ, որոնք կառաջարկվեն ուսուցչի կողմից կամ կընտրվեն աշակերտների կողմից, ինչպես՝ *փորձանքի մեջ ընկնել* «դժբախտություն պատահել», *քամու բերած* «հեշտությամբ ձեռք բերած», *օձը բնից հանել* «ճարտար լեզու ունենալ» և այլն:

Տարրական դասարանների դասագրքերում գործածված դարձվածքներից են նաև *բերանը ջուր առնել* «լուռ մնալ, ոչ մի բառ չասել», *հինգ մատի պես գիտենալ* «չատ լավ իմանալ» [11, 35], *եփած հալի ծիծաղ կգա* (ասում են այն ժամանակ, երբ մեկն ամիտ բաներ է ասում կամ անում) [11, 38], *քրտինք թափել* «քրտնաջան, անդադար աշխատել» [12, 10], *թևեր պարզնել* «ոգևորել, հույս տալ» [12, 28], *աքլորակոչիկ տալ* «անմտորեն կռվել, աքլորանալ, վիճաբանելով աղմուկ հանել» [12, 65], *շունչը փչել* «մեռնել, մահանալ, հոգին ավանդել» [12, 85], *համբերությունը կորցնել* «այլևս չկարողանալ սպասել, չդիմանալ» [12, 125]: Այս առումով, ի դեպ, կարող են օգտակար լինել ինքնուրույն ընթերցանության համար նախատեսված ձեռնարկները և հարցարանները¹:

Ներկայացնենք մեկ դասի օրինակ՝ մեր ասելիքն ավելի պատկերավոր դարձնելու նպատակով:

«Դարձվածք» թեման անցնելիս ընտրում ենք Դովհաննես Թումանյանի «Ձախտող Փանոսի հեքիաթը»², որը քաջածանոթ է կրտսեր դպրոցականների շրջանում թե՛ իբրև հեքիաթ, թե՛ իբրև մուլտֆիլմ: Ընտրում ենք բացատրական ընթերցանության մեթոդը, որը մեթոդական գրականության մեջ ներկայացվում է հետևյալ բաղադրամասերով՝ 1. զրույց, 2. բնագրի ընթերցում, 3. բառա-յին աշխատանք, 4. պատմում, 5. ամփոփում [3, 118]:

¹ Տես Գալստյան Ա., Խարազյան Ռ., Ավագյան Լ., Բալայան Ա., Ինքնուրույն ընթերցանության նյութեր, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ դասարաններ, Ե. 2010, 2011, 2012: Քյուրքչյան Ա., Տեր -Գրիգորյան Լ., «Չեքիաթների իմ աշխարհը», Ե., 2010: Գալստյան Ա., Խարազյան Ռ., Բալայան Ա., «Չայոց լեզվի հարցարանների ժողովածու, Ե., 2011:

² Տես Դովհ. Թումանյան, Չեքիաթներ, Ե., 1985:

Ելնելով մեր նպատակադրվածությունից, որն է՝ **Ձախորդ Փանոս** կապակցությունն իբրև դարձվածք ներկայացնելը, ընտրում ենք զրույցի **տեղեկատվական** տեսակը, որպեսզի նախապես տեղեկություններ հաղորդենք ներկայացվող լեզվական նյութի վերաբերյալ և փորձենք այն բացատրել հեքիաթի ընթերցման միջոցով: Անշուշտ, **նախապատրաստական** զրույցը կծավալվի հեքիաթի շուրջ: Նախ հարց ու պատասխանի միջոցով պարզում ենք, թե ի՞նչ բնույթի ստեղծագործություն է հեքիաթը, և արդյո՞ք բոլորին ծանոթ է «Ձախորդ Փանոսի հեքիաթը»: Վերհիշում ենք, որ **հեքիաթը** ժողովրդական ստեղծագործություն է, որի մեջ մարդիկ և դեպքերը պատկերվում են չափազանցված կամ այլաբանորեն, հաճախ էլ հրաշապատում գծերով [10, 187]:

Վերադառնալով մեր ընտրած հեքիաթին՝ համառոտ ներկայացնում ենք նրա բովանդակությունը, ապա անցնում **ընթերցման** փուլին՝ նախապես նպատակ ունենալով պարզել հերոսի իրական կերպարը, ապա վեր հանել նրա անվան այլաբանական նշանակությունը և այդպիսով հասնել դարձվածքի՝ իբրև լեզվական միավորի բնորոշմանը: **Բառային աշխատանք** կատարելիս բացի հեքիաթի հերոսի անվանումից ուշադրություն ենք դարձնում նաև այն կայուն բառակապակցություններին, որոնք իբրև պատրաստի միավորներ են գործածված և ունեն փոխաբերական իմաստ: Ուստի բնագրի ընթերցումն ուղեկցվում է նշված կապակցությունների բացահայտմամբ և մեկնաբանությամբ: Ուշադրություն ենք դարձնում նաև հեքիաթում գործածված մի շարք բառերի վրա, որոնք ներկայացված են ոչ թե զրական, այլ ժողովրդախոսակցական տարբերակներով: Բացատրում ենք, որ դա բնորոշ է ժողովրդական ստեղծագործություններին առհասարակ և յուրահատուկ հմայք է հաղորդում խոսքին՝ դարձնելով այն ավելի գունեղ ու պատկերավոր: Անշուշտ, միասին որոշում ենք դրանց զրական համարժեքները, ինչպես՝ **սեւ - սայլ, փետ - փայտ, դու մի ասիւ - դու մի ասա, կնկանս - կնոջս, ախպորիցս - եղբորիցս, տանըցիք - տանեցիները, էստեղ - այստեղ** և այլն:

Անդրադառնում ենք նաև անծանոթ բառերի բացատրությանը, որոնք ևս հիմնականում բարբառային դրսևորում են ստացել (ենթադրվող բառերից են՝ **մեծարք*** «հրավերք, մեծարանքի ճաշ», **ճուռ*** «ոտք», **վեր ածել*** «թափել, գետին գցել», **քելեխ*** «հոգեհաց», **գեղահավալմ*** «գյուղովի, ամբողջ գյուղով» և այլն):

Հաջորդ քայլը դարձվածքներին անդրադառնալն է: Միասին առանձնացնում ենք հետևյալ կայուն բառակապակցությունները՝ **Ձախորդ Փանոս** «անհաջողակ մարդ» [15, 375], **ծախ գնալ** «անհաջողության մատմվել, ծախող-

վել» [15, 375], տակովն անել «սուզվել, խորտակվել» [15, 555], ճամփա ընկնել «ճանապարհ ելնել» [15, 397], գլուխը քաղո «ինչ ուզում է, թող լինի» [15, 167], դես Փանոս, դեն Փանոս «այսինչին ամեն տեղ փնտրեց...ու չգտավ» [2, 384], առանց երկար ու բարակ մտածելու «առանց տատանվելու» [15, 61]: Պարզում ենք, թե որոնք են դրանց ուղղակի իմաստները, որոնք՝ փոխաբերական:

Ի դեպ, կարևոր է նաև այն բառակապակցությունների հարցը, որոնք ունեն երկակի կիրառություն՝ թե՛ ուղղակի, թե՛ փոխաբերական իմաստներով: Այսպես՝ բնագրում ուղիղ իմաստով գործածված է աչքը հանել «աչքը տեղից հանել, կուրացնել» բառակապակցությունը, որը կարող է ունենալ նաև դարձվածային արժեք՝ 1) «մեկին մեծ վնաս տալ», 2) «վախեցնել» [15, 44] իմաստներով:

Այս ամենը կատարելուց հետո անցնում ենք բնագիրը համառոտ պատմելուն, որից հետո ամփոփում ենք դասը՝ գործածելով բառաբաժան մեթոդը [13, 74]: Աշակերտները փակ աչքերով լսում են հարց կամ հարցեր և տալիս պատասխաններ, որոնք, բնականաբար, կլինեն շատ տարբեր, երբեմն՝ զվարճալի: Օրինակ՝

<i>Ի՞նչ լսեցի</i> <u>- Չախորդ Փանոս</u>	<i>Ի՞նչ տեսա</i> <u>1. -Փանոսը լծից դուրս է եկել և տեսնում է՝ շորերը չկան:</u> <u>2. -Փանոսը եղբոր տան դռան ճեղքից նայում է:</u> <u>3. -Փանոսը կաղայով գնում է:</u> <u>4. -Փանոսին ոսկորով խփեցին, աչքը հանեցին:</u>
<i>Ի՞նչ զգացի</i> <u>1. -Խղճացի Փանոսին:</u> <u>2. -Տխրեցի:</u> <u>3. -Ծիծաղս եկավ:</u>	<i>Փոխարինող բառ կամ բառակապակցություն</i> <u>1. -Անուղեղ մարդը:</u> <u>2. -Կորած մարդը:</u> <u>3. -Անհաջողակը:</u>

Վերջում կրկին բացատրում ենք, թե ի՞նչ է դարձվածքը, և իբրև տմային աշխատանք՝ հանձնարարում ենք գրել փոքրիկ շարադրություն՝ հեքիաթում գործածված դարձվածքներից որևէ մեկը դարձնելով վերնագիր: Կարելի է նաև

բոլոր դարձվածքներով գրել փոքրիկ պատմություն կամ պարզապես նկարել հեքիաթի հերոսին: Այս նկարների մեծ մասը կլինի ծիծաղաշարժ և զվարճալի, որոնց օրինակները ևս կան միջին դասարանների դասագրքերում՝ իբրև *կատակ – նկարներ* [5, 81]:

Ամփոփելով՝ նշենք, որ դարձվածքի ուսումնասիրության արդյունավետությունը տարրական դասարաններում մեծապես պայմանավորված է ընտրված օրինակներով, դրանց ճիշտ մեկնաբանություններով, որոնց միջոցով կարելի է զարգացնել դպրոցականի խոսքը, ընդլայնել նրա աշխարհայացքը:

Բանալի բառեր - դարձվածք, բնագիր

* Նշված բառերի բացատրությունները տրված են ըստ «Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարանի», հհ. 1, 3, 4, Ե., 1969, 1974, 1980, և Ստ. Մալխասյանի «Հայերեն բացատրական բառարանի», հ. 3, Ե., 2010 (տե՛ս էջ 7):

Օգտագործված գրականություն

1. Բեդիրյան Պ. Ս., Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն, Ե., 1973:
2. Բեդիրյան Պ. Ս., Հայերեն դարձվածքների ընդարձակ բացատրական բառարան, Ե., ԵՊՀ հրատ., 2011:
3. Գյուլամիրյան Զ., Հայոց լեզվի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, Ե., 2009:
4. Գյուրջինյան, Դ. Հեքեքյան Ն., Մայրենի - 4, Երևան, 2010:
5. Գյուրջինյան Դ., Գալստյան Ա., Ալեքսանյան Թ., Մայրենի – 6, Ե., 2010:
6. Եզեկյան Լ., Հայոց լեզու, Ե., 2005:
7. Խարազյան Ռ. Փ., Աշակերտների բառապաշարի հարստացումը տարրական դասարաններում, Ե., 2003:
8. Խաչատրյան Լ., Լեզվաբանության ներածություն, Ե., 2008:
9. Խլղաթյան Ֆ., Ժամանակակից հայոց լեզու, Բ, Ե., 2008 :
10. Ջրբաշյան Էդ., Մախչանյան Հ., Գրականագիտական բառարան, Ե., 1980:
11. Սարգսյան Վ. Ա., Գրիգորյան Ս., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Հ., Մայրենի – 2, Ե., 2011:
12. Սարգսյան Վ. Ա., Խաչատրյան Հ., Թորոսյան Կ., Ջիլավյան Ե., Մայրենի – 3, Ե., 2011:
13. Սարուխանյան Ս., Դավաթյան Ա., Ղիշաղաջյան Ն., Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հմարներ, վարժություններ, Վանաձոր, 2008:
14. Սուքիասյան Ա., Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1989:

15. Սուքիասյան Ա. Մ., Գալստյան Ս. Ա., Հայոց լեզվի դարձվածաբանական բառարան, Ե., 1975:
16. Տեր-Գրիգորյան Ա., Հայոց լեզվի մեթոդիկա, Ե., 1980:

**THE INTERPRETATION OF IDIOM AND ITS TEACHING | LEARNING AS AN
IMPORTANT FACTOR OF MIND BROADENING AND VOCABULARY
ENRICHING OF ELEMENTARY SCHOOL LEARNER**

V. A. NERSISYAN

*Candidate of Philology,
GSU lecturer*

The interpretation of idiom in Armenian linguistics and its teaching peculiarities at elementary school are presented in the article.

The role of the teaching | learning of idioms as a factor of mind broadening and vocabulary enriching of an elementary school learner investigated.

**ВОСПРИЯТИЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМА И ЕГО ИЗУЧЕНИЕ КАК ВАЖНЫЙ
ФАКТОР РАСШИРЕНИЯ МИРОВОЗЗРЕНИЯ И ОБОГЩЕНИЯ
ЛЕКСИКИ УЧАЩЕГОСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ**

В. А. НЕРСИСЯН

*Кандидат филологических наук,
преподаватель ГГУ*

В статье рассмотрены вопрос восприятия фразеологизма в армянском языкознании, а также некоторые особенности его изучения в начальной школе.

В статье также представлена роль изучения фразеологизма как фактора расширения мировоззрения и обогащения лексики учащегося начальной школы.